

Eduskunnan perustuslakivaliokunta

Viite:

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausuntopyyntö ja kutsu kuulemiseen 8.5.2026

Asia:

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta, HE 113/2025 vp

Hallituksen esitys ja sen käsittely

Hallituksen esityksessä ([HE 113/2025 vp](#)) ehdotetaan muutettaviksi sosiaalihuoltolakia, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annettua lakia ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia.

Esityksessä ehdotetaan, että sosiaalihuoltolaissa säädettäisiin teknologisten ratkaisujen käytöstä asiakkaan sosiaalipalveluissa. Niiden käyttö olisi mahdollista asiakkaan toimintakyvyn, turvallisuuden, osallisuuden ja hyvinvoinnin tueksi ja niiden tulisi soveltua käytettäviksi asiakkaan palvelussa ja vastata asiakkaan tarpeisiin. Ratkaisujen soveltuvuus asiakkaalle arvioitaisiin sosiaalihuollon asiakasprosessissa. Lisäksi teknologisten ratkaisujen käyttöönotossa ja käytössä tulisi noudattaa lakisääteisiä reunaehtoja, kuten että asiakas osaa tarpeen mukaan käyttää ratkaisua ja että ratkaisulla ei puututa asiakkaan yksityisyydensuojaan enempää kuin hänen hoidon ja huolenpidon tarpeensa välttämättä edellyttää. Teknologisen ratkaisun tulisi myös toimia tarkoitustaan vastaavalla tavalla, eikä se saisi vaarantaa asiakasturvallisuutta.

Sosiaalihuoltolakiin lisättäisiin yleiset säännökset teknisestä valvonnasta sosiaalihuollon toimintayksiköiden yhteisissä tiloissa. Teknistä valvontaa voitaisiin toteuttaa esimerkiksi kameravalvontana tai liiketunnistimiin perustuvana valvontana. Tekninen valvonta, johon liittyy vaatimus oikeasuhtaisuudesta tarkoitukseensa nähden, olisi mahdollista, jos se olisi tarpeen asiakkaiden terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin turvaamiseksi, ja se tulisi rajata ajallisesti ja alueellisesti välttämättömään.

Asiakastietojen käsittelyyn sekä asiakkaan palvelussa käytettävien teknologisten ratkaisujen käytön että yhteisten tilojen teknisen valvonnan yhteydessä sovellettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettua lakia. Sosiaalihuoltolakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että asiakassuunnitelmaa laadittaessa olisi arvioitava, voidaanko asiakkaan palvelutarpeisiin vastata teknologisia ratkaisulla. Hyvinvointialueella olisi siis jatkossa velvollisuus arvioida teknologisten ratkaisujen hyödyntämisen mahdollisuus asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa. Laissa säädettäisiin asiakasmaksun perimisestä niissä tilanteissa, joissa asiakkaan kiireelliseen avun tarpeeseen vastattaisiin käyttäen teknologista ratkaisua. Lisäksi iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömitoituksen laskemisessa mahdollistettaisiin teknologian ja teknisen valvonnan ottaminen huomioon silloin, kun niillä olisi henkilöstötarvetta pienentävä vaikutus.

Perustuslakivaliokunta antoi sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnalle esityksestä lausunnon [PeVL 51/2025 vp](#). Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta päätti pyytää perustuslakivaliokunnan lausunnon asian mietintöluonnoksesta. Perustuslakivaliokunnan lausuntopyynnössä ja kuulemiskutsussa on viitattu edellä mainittuun eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan hallituksen esityksestä laatimaan [mietintöluonnokseen](#).

Oikeuskanslerin toimet asian ennakkolisessä laillisuusvalvonnassa

Taustaksi tuon esiin, että apulaisoikeuskansleri antoi lausunnon ([OKV/957/21/2025](#)) tuolloisesta esitysluonnoksesta. Lausunnossaan apulaisoikeuskansleri katsoi jo tuolloin, että luonnoksessa omaksuttu teknologia-termi on siinä määrin avoin, ettei sääntely tällaisenaan täytä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksia. Esitystä olisi jatkovalmistelussa täydennettävä myös niin, että siinä tarkastellaan asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja sen merkitystä tarkemmin. Myös yksityiselämän suojaa koskevaa arviota olisi tarkennettava. Jatkovalmistelussa olisi lisäksi perusteltava tarkemmin, miten ehdotettu sääntely sijoittuu voimassa olevaan teknologian sääntelyyn.

Lausuntopalautteen perusteella hallituksen esitystä täydennettiin. Jatkovalmistelussa lisättiin teknologian ja teknisen valvonnan määritelmät sosiaalihuoltolakiin, koska lausuntopalautteen perusteella jäi epäselväksi, mitä teknologiaa ollaan mahdollistamassa ja mihin teknologiaan

sääntely soveltuisi. Lisäksi teknologisen ratkaisun käyttöedellytyksiä täsmennettiin siten, että asiakkaan huoneessa ja kodissa on mahdollista käyttää teknologista ratkaisua, joka havainnoi asiakkaan kuvaa, liikettä, ääntä ja elintoimintoja. Jatkovalmistelussa oli 47 §:ään lisäksi lisätty teknologian käytön edellytykseksi se, että on huolehdittava, että asiakkaan oikeus inhimilliseen kohtaamiseen ja henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen toteutuu. Kaikkia asiakkaan palveluja ei voitaisi näin toteuttaa ainoastaan teknologialla.

Oikeuskanslerinvirastossa hallituksen esitystä arvioitiin seuraavan kerran oikeuskanslerin tavanomaisessa listatarkastuksessa ennen asian esittelyä valtioneuvoston istunnossa. Esitys oli tässä vaiheessa arvioni mukaan sillä tavoin perusteltu, että esitys täytti ne edellytykset, joita eduskunnalle annettavalta hallituksen esitykseltä edellytetään mukaan lukien säätämisjärjestyskannanotto, jonka mukaan hallitus katsoi esitykseen sisältyvin perustein esityksen olevan sopusoinnussa perustuslain kanssa. Hallitus piti kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon, koska ehdotettava sääntely on merkityksellistä useiden perustuslaissa turvattujen oikeuksien, erityisesti perustuslain 10 ja 19 §:n kannalta.

Perustuslakivaliokunnan lausunto

Perustuslakivaliokunnan mukaan ([PeVL 51/2025 vp](#)) perusoikeuksien kannalta merkityksellisten teknologisten välineiden hyödyntämisen tulee perustua lakiin. Tämä johtuu paitsi perusoikeuksien yleisistä rajoitusedellytyksistä myös perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaisesta oikeusvaltioperiaatteesta sekä 80 §:n 1 momentin vaatimuksesta säätää yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista lailla.

Lausunnossa on todettu sääntelyn täsmällisyydestä, että teknologisella ratkaisulla tarkoitetaan sosiaalihuoltolain 3 §:ään ehdotetun 8 kohdan mukaan asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa käytettäviä sähköisiä laitteita, ohjelmistoja, palveluita ja järjestelmiä. Teknologisten ratkaisujen käyttämisestä sosiaalihuollon palveluissa ehdotetaan säädettäväksi lain 47 §:ssä. Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että sääntely teknologisten ratkaisujen käyttämisestä jää sosiaalihuoltolain 3 ja 47 §:ssä varsin laaja-alaiseksi. Valiokunta on aikaisemmin arvioidessaan sääntelyä turva-auttamispalveluista ja etäpalveluista pitänyt sääntelyn väljyyttä ja yleispiirteisyyttä säätämisjärjestykseen vaikuttavalla tavalla ongelmallisena ([PeVL 24/2022 vp](#), kappaleet 9 ja 13).

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa on todettu, että sen saaman selvityksen mukaan ehdotetun sosiaalihuoltolain 3 §:n 8 kohdassa tarkoitetut ratkaisut voivat olla monenlaisia ja myös perusoikeuksien kannalta keskenään hyvin erityyppisiä teknologioita ja käyttötarkoituksia. Siitä huolimatta lainsäädännössä ei ole valiokunnan mukaan niitä juurikaan eroteltu ja niiden käyttämiselle ei juurikaan ole ehdotettu säädettäväksi erilaisia edellytyksiä.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää edelleen huomiota siihen, että sääntelyn vaikutukset perustuslain 10 §:ssä turvattuihin oikeuksiin ovat hyvin erilaisia esimerkiksi silloin, kun kyse on menetelmästä, jota käyttämällä asiakas voi itse ottaa yhteyden palveluntarjoajaan, kuin silloin, kun kyse on automaattisesti asiakkaan liikkumista tarkkailevasta laitteistosta (PeVL 24/2022 vp). Säännöksistä ei esimerkiksi käy ilmi, onko kyse jatkuvaluonteisesta tarkkailusta vai henkilön oma-aloitteisesta yhteydenpidosta. Osittain lakiehdotuksen mukaisissa teknologisissa ratkaisuissa voi olla kyse myös sellaisista teknologioista (esimerkiksi liikkeeseen reagoivasta automaattivalaistuksesta), joita käytettäessä ei rajoiteta perusoikeuksia eikä säännellä niiden käyttöä ja joiden käytöstä ei välttämättä olisi edes säädettävä laissa.

Perustuslakivaliokunnan mukaan ehdotettu sääntely teknologisten ratkaisujen käytöstä jää perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin kuuluvan täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen kannalta liian yleispiirteiseksi ja erittelemättömäksi. *Valiokunnan mukaan sääntelyä on välttämätöntä täsmentää merkittävästi niin, että siitä käyvät ehdotettua selvemmin ilmi eriasteisesti perusoikeuksiin puuttuvat teknologiset ratkaisut ja niiden käytön edellytykset ja rajoitukset. Tällainen muutos on edellytyksenä 1. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.*

Samassa yhteydessä valiokunta on kuitenkin *korostanut, ettei sen esittämä vaatimus täsmällisestä ja tarkkarajaisesta sääntelystä merkitse, että kustakin käytettävästä teknologisesta ratkaisusta olisi säädettävä yksityiskohtaisesti, vaan riittävää on ratkaisujen jaottelu ja lainsäädännöllinen eriyttäminen niiden vaikutusten kannalta.* Sääntelyssä tulisi mahdollistaa myös teknologian kehittymisen huomioon ottaminen.

Lisäksi itsemääräämisoikeutta arvioidessaan perustuslakivaliokunta on todennut lausunnossaan, että perustuslakivaliokunnan mielestä perustuslaista ei sinänsä johdu estettä nyt ehdotetulle sääntelylle, jossa nimenomaista suostumusta ei edellytetä. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota riskiin siitä, että ehdotetun sääntelyn mukaan asiakkaan voi olla hyvin vaikea kieltäytyä käyttämästä yksityisyyttään kaventavaa teknologista ratkaisua. Valiokunnan käsityksen mukaan sääntelyä asiakkaan ja tämän laillisen edustajan mielipiteen huomioon ottamisesta teknologisten ratkaisujen käytössä on syytä tiukentaa. Lisäksi perustuslakivaliokunta kiinnittää perustuslain 21 §:ssä turvatun oikeusturvan kannalta huomiota siihen, että teknologisen ratkaisun käyttö ilmenisi vain asiakassuunnitelmasta ja että se perustuisi asiakassuunnitelmasta vastaavan työntekijän harkintaan. Valiokunnan käsityksen mukaan esityksessä ei ole asianmukaisesti arvioitu sitä, miten asiakkaan oikeus oikeusturvaan toteutuu. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan tulisi vielä pohtia keinoja vahvistaa asiakkaan oikeusturvaa. Samoin perustuslakivaliokunnan mukaan muiden henkilöiden kuin asiakkaiden perusoikeuksia koskeva tarkastelu jää esityksessä vähäiseksi. Perustuslakivaliokunta viittaa lausuntoihinsa PeVL 24/2022 vp ja

toimintayksikön yhteisessä käytössä olevat tilat voivat olla sääntelyn laajan soveltamisalan vuoksi varsin moninaisia. Vaikka ainakin osassa toimintayksiköistä oleskelun peruste, luonne ja ajallinen kesto poikkeavat merkittävästikin valiokunnan aikaisemmin arvioimista tilanteista, edellä kuvattu lausuntokäytäntö huomioon ottaen on perusteltua arvioida tällaisten tilojen jäävän kotirauhan suojan ulkopuolelle.

Lausunnon mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, mutta 1. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan huomautus sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta otetaan huomioon.

Mietintöluonnoksen arviointia

Aluksi

Lausunnossani on kysymys ensisijaisesti siitä, onko valiokunnan lausuntonsa ponteen sisällyttämä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otettu asianmukaisesti huomioon.

Valiokunnan lausunnossa on yllä todetulla tavalla esitetty vaatimus ehdotuksen muuttamisesta sääntelyltään täsmällisemmäksi ja tarkkarajaiseksi niin, että laista ilmenee teknologisten ratkaisujen jaottelu ja lainsäädännöllinen eriyttäminen niiden vaikutusten kannalta.

[Mietintöluonnoksen](#) mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää esityksen tavoitteita tärkeinä ja kannattaa esityksen hyväksymistä mietintöluonnoksessa esitetyin muutoksin. Myös valiokunnan asiantuntijakuulemisissa teknologian käyttöön suhtauduttiin lähtökohtaisesti pääosin myönteisesti ja pidettiin tärkeänä sitä, että teknologian käytöstä sosiaalipalveluissa säädetään. Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta 1. lakiehdotukseen mietintöluonnoksessa esitettyjä muutoksia, jotka perustuvat sosiaali- ja terveysministeriöltä saatuun selvitykseen. Niiden perustuslainmukaisuus on kuitenkin valiokunnan käsityksen mukaan epäselvä eduskunnan työjärjestyksen 38 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Lisäksi valiokunnalle on esitetty arvioita siitä, että säännösehdotukset olisivat keskeneräisiä ja epätarkkoja sekä edellytetty lainvalmistelun jatkamista lainsäädännön perusvalmistelussa. Lisäksi on noussut esiin, että käsillä on itsemääräämisoikeuslainsäädännön kannalta merkittäviä perustuslaillisia kysymyksiä, joiden vuoksi perustuslakivaliokunnan tulisi arvioida niitä suhteessa aiempaan ratkaisukäytäntöönsä (esim. PeVL 24/2022 vp).

Pidän lainsäädäntöä teknologian käytöstä sosiaalipalveluissa välttämättömänä ottaen huomioon myös sen, että teknologisia ratkaisuja on jo muun muassa vanhuspalveluissa käytössä, kuten perustuslakivaliokuntakin on todennut. Sääntelyllä on yhteys ns. itsemääräämisoikeuslainsäädäntöön, johon perustuslakivaliokunta niin ikään viittaa

lausunnossaan PeVL 51/2025 vp. Totean, että oikeuskansleri on 12.12.2023 eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle oikeuskanslerin kertomuksesta vuodelta 2022 antamassaan lausunnossa OKV/2429/22/2023 pitänyt toivottavana, että itsemääräämisoikeutta koskeviin kysymyksiin liittyvä selvitys- ja valmistelutyö etenee joutuisasti ja että työssä kiinnitetään huomiota säädöskokonaisuuksien yhteensovittamiseen ja selkeyteen sekä päällekkäisen sääntelyn välttämiseen.

Mietintöluonnoksessa esiin tuotu asiantuntijakuulemisissa esitetty kannanotto siitä, että kyseessä olevat kattavat muutokset lakiehdotukseen tulisi valmistella ministeriössä perusvalmistelussa, on nähdäkseni merkittävä. Perustuslakivaliokunnan aikaisemmin tässä samassa asiassa antamassa lausunnossa ei kuitenkaan mielestäni ole viitteitä siitä, että sen arvion mukaan perustuslain vaatimukset täyttävät ja tässä yhteydessä edellytetyt muutokset edellyttäisivät ehdotetun lainsäädännön niin huomattavaa reformia valtiosääntöisten vaatimusten täyttämiseksi. Lähtökohtaisesti ajattelen, että sen tyyppisten vaatimusten täyttäminen kuin perustuslakivaliokunta on käsillä olevassa asiassa aiemmin esittänyt, pitäisi olla mahdollista eduskunnan tavanomaisen lainsäädäntötyön yhteydessä.

Säännösehdoituksista

Mietintöluonnoksessa ei ehdoteta muutoksia ehdotettuihin sosiaalihuoltolain 3 §:n 7, 8, ja 9 määritelmiä sisältäviin kohtiin eikä sosiaalihuoltolain 39 §:ään ehdotettuun uuteen 3 momenttiin, jonka mukaan asiakassuunnitelmaa laadittaessa on arvioitava, voidaanko asiakkaan palvelutarpeisiin vastata teknologisilla ratkaisuilla ottaen huomioon, mitä 47 §:ssä säädetään. Mietintöluonnoksessa perustuslakivaliokunnan tavallisen lain säätämisyjärjestyksen käyttämiseksi edellyttämät muutokset on kohdistettu kyseisen lain 47 §:ään.

Kuten jo perustuslakivaliokunnan edellisestä lausunnosta ilmenee, sitä on tarkasteltava teknologian käytön osalta erityisesti yhdessä 3 §:n kanssa.

Teknologisella ratkaisulla (3 § 8 kohta) tarkoitetaan hallituksen esityksen mukaan asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa käytettäviä sähköisiä laitteita, ohjelmistoja, palveluita ja järjestelmiä. Teknisellä valvonnalla tarkoitetaan (3 § 9 kohta) asiakkaan kuvan, äänen ja liikkeen havainnointia sosiaalihuollon toimintayksikön yhteisissä tiloissa.

Kun näihin määritelmiin ei ehdoteta muutoksia, ne itsessään jäävät väljiksi ja jossain määrin epätäsmällisiksi. Itse olisin puoltanut osin myös näiden määritelmien hienojakoistamista. Teknologisia ratkaisuja ja teknistä valvontaa on kuitenkin selostettu hallituksen esityksessä säännösten ja esityksen perusteluissa. Lisäksi etenkin teknologisten ratkaisujen osalta niiden tyypittelyä tapahtuu nyt niiden käyttöä koskevan 47 §:n yhteydessä.

Ehdotetussa sosiaalihuoltolain 47 §:ssä viitataan asiakkaan itsemääräämisoikeuden osalta sosiaalihuollon asiakaslain 8 ja 9 §:ään. Sosiaali- ja terveysministeriöltä saamaansa selvitykseen perustuen sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että 1. lakiehdotuksen 47 §:n 1 momenttiin lisätään asiakkaan sekä hänen omaisensa, läheisensä ja laillisen edustajansa kanssa tehtävää yhteistyötä sekä asiakkaan mielipiteen selvittämistä koskevat säännökset. Valiokunnan ehdotuksen mukaan käyttöön otettavien teknologisten ratkaisujen soveltuvuus asiakkaan palveluihin ja toimenpiteisiin tulee arvioida yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa ja läheisensä tai laillisen edustajansa kanssa asiakkaan palvelutarvetta arvioitaessa ja hänen asiakassuunnitelmaansa laadittaessa. Asiakkaan mielipide teknologisten ratkaisujen käyttöön pitää selvittää, ja hänelle on selvitettävä, miten teknologisen ratkaisun käyttäminen vaikuttaa palvelun toteuttamiseen, ja mitkä olisivat vaihtoehtoiset palvelun toteuttamistavat ilman teknologista ratkaisua.

Ehdotettu sosiaalihuoltolain 47 § on kokonaisuudessaan pitkä ja monipolvinen. Pykälän 1 momentissa säädetään sekavasti useista eri seikoista. Momentissa on yleisiä säännöksiä teknologisten ratkaisujen käytöstä, mutta momentissa on myös yksittäistä teknologista ratkaisua koskeva säännös ”sellaisen asiakkaan kotona tai asumispalvelussa käytettävän teknologisen ratkaisun, jolla voidaan ottaa yhteyttä asiakkaaseen ja ohjata ja auttaa asiakasta hänen jokapäiväisessä elämässään, käyttö tulee rajata alueellisesti ja ajallisesti välttämättömään”. (Puhtaasti säädösteknisesti tässä lainattu teknologista ratkaisua koskeva säännös voisi olla sijoitettavissa omaksi momentikseen.)

Ehdotetussa 47 §:n 2 momentissa on kuvattu erilaisia teknologisia ratkaisuja ja niitä on selostettu säännösehdoituksen perusteluissa. Säännös ei ole kovin selkeä, ja sen perustelut ovat suppeat. Mietintöluonnos on vielä luonnoksenomainen. Mietintöluonnoksessa on alkupuolella ehdotettua säännöstä koskevaa pohdintaa, joka voisi palvella myös säännöksen perusteluja. Säännös kuitenkin mielestäni sisältää niitä elementtejä teknologian käytön jaottelusta ja käytön erilaisista edellytyksistä erilaisissa tilanteissa, tiloissa ja joko asiakas- tai yksikkölähtöisesti sekä käytön vaikutuksista, joita perustuslakivaliokunta on asiaa edellisellä kerralla arvioidessaan edellyttänyt.

Säätelyä tulisi nähdäkseni kuitenkin edelleen täsmentää ottamalla kantaa siihen, voidaanko ja miten teknologinen ratkaisu ottaa käyttöön asiakkaan tahdosta tai vastustuksesta riippumatta sekä tilanteeseen, jossa asiakkaan mielipidettä ei voida selvittää edes sosiaalihuollon asiakaslain 9 §:n mukaisesti. Lisäksi ehdotettu 47 §:n 4 momentin 1 kohta, jonka mukaan teknologisten ratkaisujen käytössä on huolehdittava muun muassa siitä, että asiakas on tietoinen sen käytöstä ja osaa tarpeen mukaan käyttää sitä, on ongelmallinen tilanteessa, jossa on kysymys sosiaalihuollon asiakaslain 9 §:ssä tarkoitettusta tilanteesta tai tilanteesta, jossa asiakkaan mielipidettä ei voida selvittää lainkaan.

Mietintöluonnoksessa on todettu, että asiakkaan oikeusturvan vahvistamiseksi valiokunta ehdottaa sosiaali- ja terveysministeriöltä saamansa selvityksen perusteella 1. lakiehdotuksen 47 §:n uuteen 3 momenttiin säännöstä siitä, että asiakkaan 45 §:ssä tarkoitetusta päätöksestä tai asiakkaan ja palveluntuottajan välisestä sopimuksesta tulee käydä ilmi asiakkaan sosiaalipalvelussa käyttöön otettava 2 momentissa tarkoitettu teknologinen ratkaisu.

Asiakkaan muutoksenhakuoikeudesta sosiaalihuoltolain 45 §:n mukaisiin päätöksiin säädetään sosiaalihuoltolain 6 luvussa. Ennen valitusta hallinto-oikeuteen päätökseen on vaadittava oikaisua hyvinvointialueelta. Valiokunnan edellä ehdottaman 47 §:n 3 momentin säännöksen perusteella asiakkaalla on muutoksenhakuoikeus vain 2 momentissa tarkoitettujen teknologisten ratkaisujen osalta, sillä 1 momentissa tarkoitettuja teknologisia ratkaisuja ei sisällytetä asiakkaan sosiaalipalvelujen järjestämistä koskevaan päätökseen. Näin ollen asiakkaalla ei ole muutoksenhakuoikeutta, jos hyvinvointialue päättää toteuttaa esimerkiksi asiakkaan kotihoidon palvelut etäpalveluna (valiokunta ehdottaa säädettäväksi etäpalveluista sosiaali- ja terveysministeriön selvitykseen perustuen 47 §:n 1 momentissa). Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä ei ehdoteta muutoksenhakuoikeutta myöskään tilanteissa, joissa hyvinvointialue kieltäytyy toteuttamasta asiakkaan sosiaalipalvelua teknologisen ratkaisun avulla, vaikka asiakas tätä itse haluaisi.

Pidän valitusoikeuden rajaamista ehdotetun 47 §:n 2 momentin mukaisiin teknologisiin ratkaisuihin ongelmallisina. Pykälän ehdotetussa 1 momentissa säädetään edellä mainitun mukaisesti kotihoidon palveluista etäpalveluna, mutta 1 momentin alussa on myös väljä yleissäännös teknologisten ratkaisujen käytöstä, jolloin määrittelemättömät teknologiset ratkaisut jäisivät muutoksenhaun ulkopuolelle.

Mietintöluonnoksessa on todettu muiden kuin asiakkaiden perusoikeuksia koskevan tarkastelun osalta muun muassa, että 47 §:n 5 momenttiin ja 48 §:n 2 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan henkilötiedot on poistettava välittömästi sen jälkeen, kun niiden käyttötarkoitus on päättynyt. Muiden henkilöiden kuin asiakkaiden osalta käyttötarkoitusta ei ole, joten tiedot on poistettava välittömästi.

Pidän myös tärkeänä säännösten huolellista yhteensovittamista mietintöluonnoksessa mainittujen lastensuojelulain ja kehitysvammaisten erityishuollosta lain säännösten kanssa.

Yhteenveto

Perustuslakivaliokunnan edellä selostetun lausunnon PeVL 51/2025 vp mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä, 1. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pyytää perustuslakivaliokuntaa arvioimaan mietintöluonnoksessa esitettyjen sosiaali- ja terveysministeriöltä saatujen selvitysten mukaisten lakiehdotusten perustuslainmukaisuuden.

Ehdotettu sääntely on merkityksellistä erityisesti perustuslain 1 §:n 2 momentissa turvatun ihmisarvon loukkaamattomuuden, perustuslain 7 §:ssä turvatun henkilökohtaisen vapauden ja koskemattomuuden, perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän sekä oikeutta sosiaaliturvaan koskevan perustuslain 19 §:n kannalta. Lisäksi säännöksiä tulee arvioida perustuslain 21 §:n oikeusturvaa koskevan perusoikeussäännöksen kannalta.

Sääntelyllä on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste, kun sillä pyritään turvaamaan perustuslain 19 §:n mukaisia perusoikeuksia. Sääntelyllä puututaan kuitenkin edellä mainittuihin perustuslain 1 §:n 2 momentissa, 7 §:ssä ja 10 §:ssä turvattuihin perusoikeuksiin. Perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin kuuluu täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus.

Mietintöluonnoksessa on ehdotetun 47 §:n teknologisten ratkaisujen käyttöä koskevia säännöksiä huomattavasti laajennettu ja täydennetty. Edellä säännöksestä esittämäni perusteella on käsitykseni mukaan tulkinnanvaraista, onko perustuslakivaliokunnan sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otettu riittävällä tavalla huomioon. Arvioni mukaan esimerkiksi ehdotetut muutokset lain 47 §:n 2 momentissa kuitenkin sisältävät perustuslakivaliokunnan edellyttämiä muutoksia. Lisäksi ehdotettua 48 §:ää on mielestäni täydennetty relevantilla tavalla. Kun perustuslakivaliokunta on itsekin edellisessä lausunnossaan lähtenyt siitä, että sen esittämä vaatimus täsmällisestä ja tarkkarajaisesta sääntelystä ei merkitse, että kustakin käytettävästä teknologisesta ratkaisusta olisi säädettävä yksityiskohtaisesti vaan sen edellyttämän muutoksen toteuttamiseksi riittävää on ratkaisujen jaottelu ja lainsäädännöllinen eriyttäminen niiden vaikutusten kannalta, perustuslakivaliokunnalla on tässä mahdollisuus itse arvioida, onko taso tällaisenaan riittävää. Arvioni mukaan näin säädettynä käsillä oleva ehdotus ottaisi huomioon myös teknologian kehityksen.

Pidän aiheellisena sääntelyn arvioimista myös edellä esittämäni oikeusturvan toteutumiseen liittyvien näkökohtien kannalta.